

УДК 616-085(091)

М. Ю. Коломоєць
С. Г. Федорук
О. І. Федів
Т. Я. Чурсіна
В. С. Гайдичук

Буковинська державна медична академія
м. Чернівці

ІСТОРІЯ КАФЕДРИ ГОСПІТАЛЬНОЇ ТЕРАПІЇ, КЛІНІЧНОЇ ФАРМАКОЛОГІЇ ТА ПРОФЕСІЙНИХ ХВОРОБ БУКОВИНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ МЕДИЧНОЇ АКАДЕМІЇ

Ключові слова: Буковинська державна медична академія, госпітальна терапія, історія, кафедра, педагогічний процес, наукові дослідження, лікувальна робота.

Резюме. У статті висвітлені основні етапи становлення та розвитку кафедри госпітальної терапії, клінічної фармакології та професійних хвороб Буковинської державної медичної академії; відомості щодо підготовки науково-педагогічних та медичних кадрів; найбільш вагомі досягнення в організації та методичному забезпеченні педагогічного процесу у впровадженні нових ефективних технологій навчання і контролю, у розробці нових державних стандартів освіти, структури змісту та банку тестових завдань ліцензійних «іспитів» «Крок-2», «Крок-3». Відображено роль кафедри у започаткуванні та здійсненні післядипломної освіти лікарів. Подасться інформація про наукові здобутки кафедри, виконані планові та дисертаційні роботи, роботу студентського наукового гуртка, а також характеристика її матеріально-технічної та клінічної бази за весь період існування.

Кафедра госпітальної терапії організована і почала працювати з серпня 1945 року, через 10 місяців після заснування в жовтні 1944 р. Чернівецького медичного інституту. В цей же час був введений і п'ятий курс, на якому навчалося 96 студентів, майже третина яких були учасниками Великої Вітчизняної війни і мали бойові нагороди.

Клінічною базою кафедри госпітальної терапії була міська лікарня, побудована на початку XIX ст. З 1946 р. кафедра була переведена в інше приміщення, збудоване в 1934 р., (теперішня поліклініка по вул. Шкільній). У 1946/47 навчальному році при кафедрі була організована біохімічна лабораторія, яка повністю забезпечувала на той час виробничі потреби. В 1960 р. кафедру переводять у міську лікарню № 1 по вул. Гагаріна, де її базою були два терапевтичних відділення на 125 ліжок. В 1981 р. після введення в експлуатацію багатопрофільної міської лікарні № 1 по вул. Фастівській 2, кафедра була переведена в нове приміщення і одержала 4 терапевтичних відділення (2 загальнотерапевтичних, гематологічне і гастроентерологічне відділення) на 240 ліжок, а також відділення відновлювального лікування. Кафедра має необхідні приміщення для навчального процесу (в т. ч. клінічну, біохімічну, бактеріологічну лабораторії,

кабінети променевої діагностики, ендоскопії, лазеротерапії). З 1960 р. заняття проводяться також в багатопрофільній поліклініці по вул. Шкільній. З 1993 р. базою кафедри стали також терапевтичне і кардіологічне відділення обласного госпіталю інвалідів війни.

Першим завідувачем кафедри був призначений за сумісництвом завідувач кафедри факультетської терапії проф. В. О. Ельберг. Одним із перших штатних викладачів був кандидат медичних наук, колишній асистент клініки Н. Д. Стражеска – Д. Г. Кричин. До початку другого семестру штат кафедри зріс: приступили до роботи доцент О. О. Колачов (в минулому асистент Ростовського медичного інституту, головний терапевт IV Українського фронту, йому було доручено викладання курсу військово-польової терапії), асистенти І. С. Лівшиць, А. І. Індицький та інші. В 1947 р. клініка прийняла першого клінічного ординатора.

В 1948/49 навчальному році завідувачем кафедри був обраний доктор медичних наук О. Б. Макаревич, який працював до березня 1949 р. З березня 1949 р. виконуючим обов'язки зав. кафедри було призначено О. О. Колачова. У 1950/51 навчальному році кафедрою завідував проф. В. А. Трігер, а в 1951/52 навчальному році – знову О. О. Колачов. У 1952 р. на посаду заві-

дувача обрано проф. В. А. Тригера, який в 1970 р. перейшов на посаду професора кафедри, а в 1971 р. вийшов на пенсію. З 1970 по 1981 р. р. кафедру очолював проф. О. С. Волощук. В осінньому семестрі 1981/82 навчального року обов'язки завідувача кафедри виконував доцент С. Г. Федорук, який на той час працював проректором з навчальної роботи. З 1982 по 1992 р. р. кафедрою завідував проф. О. М. Синчук, а з вересня 1992 р. кафедру очолив доктор медичних наук, професор М. Ю. Коломоець (з 2000 р. – одночасно Перший проректор БДМА). Професорами кафедри працювали доктори медичних наук Самсон О. І. (з 1960 по 1965 р. р.), Коновчук В. М. (з 1993 по 1996 р. р.), Христин Т. М. (з 1996 по 2001 р. р.).

За роки існування кафедри набутий чималий досвід навчання студентів старших курсів та лікарів-інтернів. При цьому успішно використовуються технічні засоби, в т. ч. тренажери, клас персональних комп'ютерів, який першим в академії почав функціонувати з 1994 року.

Слід зазначити, що навчально-методична робота завжди була в центрі уваги колективу кафедри. В 1997 р. за участю колективу кафедри була створена «Автоматизована комп'ютерна атестаційна програма для атестації лікарів-інтернів із спеціальності «Терапія» (за редакцією професора М. Ю. Коломойця та професора К. М. Амосової), яка була затверджена МОЗ України як національна для атестації у всіх медичних закладах освіти України на присвоєння кваліфікації «лікар-спеціаліст». В 2002 році підготовлено до видання підручник «Професійні хвороби» (автори М. Ю. Коломоець, О. С. Хухліна), який видано видавництвом «Здоров'я» у 2004 році.

З 1997 року співробітники кафедри беруть активну участь у впровадженні на Україні медичних ліцензійних іспитів «Крок-2» та «Крок-3» шляхом розробки структури змісту цих іспитів та створення тестових завдань для поповнення національного банку даних та проведення первинної (проф. Федів О. І., доц. Гайдичук В. С., ас. Шоріков Є. І., Розгон Г. І., Тодоріко Л. Д., Воевідка К. П.) та професійної (доц. Чурсіна Т. Я., Воевідка О. С.) експертизи тестових завдань.

Істотними є наукові здобутки кафедри, зокрема захищені три докторських дисертації під керівництвом проф. Тригера В. А. (О. І. Самсон – 1958, І. О. Мельник – 1962, О. М. Синчук – 1970), по одній – під керівництвом проф. Іванова Ю. І. (В. М. Коновчук – 1993) та проф. Коломойця М. Ю. (О. І. Федів – 2002). Водночас проф. Коломоець М. Ю. є науковим консультантом

виконаної доцентом Бойчуком Р. Р. дисертації на здобуття звання доктора медичних наук і запланованої докторської дисертації докторанта доцента Хухліної О. С.

Крім того, за роки існування кафедри захищено 44 кандидатських дисертації, у тому числі 18 — під керівництвом проф. Тригера В. А. (Г. Г. Сергеев, С. О. Чуракова, М. Б. Шкляр, М. В. Кропельницька, Н. К. Кондрацька, Г. І. Златковська, О. М. Синчук, С. Г. Федорук, Г. І. Розгон, А. М. Колбасова, Є. А. Гохберг, Н. А. Іваненко, В. М. Попова, А. А. Ткачук, А. Є. Зайцев, К. П. Воевідка, Д. І. Третяк, А. О. Шубравський), 2 – під керівництвом проф. Самсон О. І. (Д. Г. Лук'янчук, В. С. Самоїд), 2 – під керівництвом проф. Волощука О. О. (Ф. А. Звершхановський, С. В. Білецький), 1 – під керівництвом проф. Сандуляка Л. І. (В. А. Масляник), 1 – під керівництвом проф. Владковського І. К. (Н. І. Довганюк), 16 – під керівництвом проф. Коломойця М. Ю. (О. І. Федів, О. М. Давиденко, О. В. Андрусак, В. С. Гайдичук, Т. Я. Чурсіна, О. Л. Рак, В. В. Тимофеев, О. С. Воевідка, Л. Д. Тодоріко, О. С. Хухліна, М. П. Антофійчук, Ж. М. Кулачек, Л. В. Фартушняк, Є. І. Шоріков, С. В. Коваленко, О. В. Каушанська), 4 – під керівництвом проф. Христин Т. М. (З. А. Мельничук, К. Г. Шестакова, Ф. В. Кузик, Т. Б. Кендзерська). 4 кандидатських дисертації (І. О. Новицької, С. П. Ткач, І. В. Трефаненко, О. Б. Квасницької — науковий керівник – проф. Коломоець М. Ю.) у 2003 році прийняті спеціалізованими радами до офіційного захисту.

Окремі вихованці кафедри (О. Л. Фішер, Б. І. Рудик, Ф. А. Звершхановський) також стали докторами наук і очолюють кафедри терапевтичного профілю в різних вищих медичних навчальних закладах України і Росії.

На кафедрі постійно проводиться робота з підготовки клінічних ординаторів, магістрантів, аспірантів, а також докторантів (з 2003 року).

За роки існування кафедри підготовлено 16 аспірантів: А. М. Колбасова (1960-1963), Г. І. Розгон (1963-1966), В. С. Самоед (1962-1965), С. Т. Гайдичук (1964-1967), К. П. Воевідка (1966-1969), А. О. Шубравський (1969-1971), В. Д. Балагур (1971-1974), Т. Я. Чурсіна (1991-1995), Л. Д. Тодоріко (1994-1997), О. С. Воевідка (1966-1969), В. В. Тимофеев (1994-1997), Ж. М. Кулачек (1998-2000), Л. В. Фартушняк (1998-2000), С. В. Коваленко (1999-2001), Є. П. Ткач (2000-2003), І. О. Новицька (2000-2003); 9 магістрантів: Л. Д. Тодоріко, Л. В. Фартушняк, М. П. Антофійчук, Є. І. Шоріков, Є. П. Ткач, Г. І. Шумко, М. І. Костів, Н. М. Паліброда, В. М. Хо-

доровський; 37 клінічних ординаторів: М. Ф. Бляхман (1947-1949), Н. К. Кондрацька (1951-1953), В. Ю. Бойко, М. В. Кропельницька (1952-1954), О. М. Синчук, М. Б. Шкляр, В. С. Король (1953-1955), Д. Г. Лук'яничук (1961-1963), А. С. Зайцев (1966-1968), А. А. Ткачук (1968-1970), А. О. Мальчик (1956-1958), Н. П. Петринюк, В. Ф. Сураль, Б. С. Кордашук, В. А. Малолікіна (1956-1958), С. В. Білецький (1970-1972), М. А. Снятинчук (1974-1976), В. А. Масляно (1975-1977), М. І. Білоус (1977-1979), В. А. Чернописький (1979-1981), П. І. Тарнавський (1979-1981), Л. В. Самара (1981-1983), О. І. Снігуряк (1981-1983), Н. Н. Денисенко (1982-1984), Л. С. Крикливець (1983-1985), Н. А. Лосева (1984-1986), Н. А. Гайдук (1984-1986), В. Н. Костіна (1986-1988), С. С. Кшановський (1987-1989), О. В. Бобилев (1988-1990), С. В. Глуговська (1987-1989), О. С. Вещунова (1990-1992), В. Л. Замятін (1992-1994), О. С. Хухліна (1994-1996), З. А. Мельничук (1997-1999), О. Б. Квасницька (1998-2000), О. В. Каушанська (1999-2001), С. В. Ротар (2000-2002).

Колективом кафедри вивчалися питання серцево-судинної патології (коронарна недостатність, недостатність кровообігу, гіпертонічна хвороба, ревматизм); патології органів травлення (виразкова хвороба, захворювання печінки, панкреатити, коліти), актуальні проблеми гематології, пульмонології.

Велику роботу по вивченню серцево-судинної захворюваності в місті провів проф. В. А. Трігер, який очолював бригаду практичних лікарів. Важливими на той час були роботи Г. Г. Сергєєва з вивчення серцево-судинної системи в бігунів, змін серця в тренуваних і нетренуваних спортсменів.

Роботи проф. О. І. Самсон, проф. О. О. Волощука, проф. М. Ю. Коломойця, проф. О. І. Федіва та інших присвячені питанням фізіології і патології органів травлення. Професором О. І. Самсон започаткований новий напрямок в гастроентерології – клініко-експериментально-гігієнічний. За її ініціативою вперше в країні при поліклініці створено гастроентерологічний кабінет, розроблені принципи і методика реабілітації хворих з захворюванням органів травлення. Питанням патології жовчних шляхів присвячені роботи проф. В. А. Трігера, М. К. Кондрацької, С. Г. Федорука. Багато зроблено І. О. Мельником, С. О. Чураковою у вивченні ендемічного зоба, О. О. Колачовим – буковинської геморагічної пропасниці.

У 1970-1975 рр. разом з кафедрами загальної і госпітальної хірургії співробітники кафедри вивчали клініку порушень гепато-біліарно-дуо-

денальної системи і функціонального стану міокарда при хронічних і дифузних захворюваннях печінки і ускладненому холециститі. З 1975 по 1985 р. р. вивчалися результати комплексного лікування хворих на хронічний гепатит і цироз печінки із застосуванням внутрішньотканинного електрофорезу.

З 1986 по 1993 рр. науковці кафедри досліджували стан центральної гемодинаміки, волюморегулюючу і екскреторну функцію нирок при зміні величини венозного повернення крові у хворих на хронічну ішемічну хворобу серця, детально вивчено вплив периферичних вазодилаторів на перебіг ішемічної хвороби серця у хворих з недостатністю кровообігу.

З 1994 по 1998 рр. співробітники кафедри вивчали процеси вільнорадикального окиснення, метаболічні зміни та особливості механізмів компенсації та декомпенсації при захворюваннях системи травлення, цитопенічних станах на Буковині (в т. ч. в умовах дії факторів екологічної агресії), що дало можливість обґрунтувати диференційоване лікування цієї патології, удосконалити профілактику та реабілітацію хворих. В даний час науковці кафедри працюють над вивченням стану системи гемостазу та метаболічних змін при різних захворюваннях внутрішніх органів, зокрема у хворих на виразкову хворобу шлунка та дванадцятипалої кишки (О. І. Федів, В. С. Гайдичук, О. В. Андрусак, Л. В. Фартушняк), хронічний холецистит (О. С. Воевідка, І. В. Трефаненко), хронічний гепатит та цироз печінки (О. С. Хухліна, Є. І. Шоріков, О. Б. Квасницька, Н. М. Паліброда), хронічний панкреатит (З. А. Мельничук, Т. Б. Кендзерська), хронічну мезентеріальну ішемію (Є. П. Ткач), хронічний бронхіт та бронхіальну астму (Л. Д. Тодоріко, С. В. Коваленко, Г. І. Шумко), ішемічну хворобу серця (Т. Я. Чурсіна), гіпертонічну хворобу (О. В. Каушанська, Н. І. Довганюк), залізодефіцитну анемію та лімфопроліферативні захворювання (М. П. Антофійчук, В. М. Ходоровський), а також при ураженнях органів травлення за опікової хвороби (Р. Р. Бойчук).

Наукові здобутки співробітників кафедри широко висвітлені у вітчизняних та зарубіжних наукових виданнях, доповідалися на численних міжнародних, національних та регіональних наукових конгресах, з'їздах, конференціях, симпозіумах.

За період з 1945 по 2003 рр. співробітниками кафедри опубліковано більше 3000 наукових та навчально-методичних праць, 5 нововведень, одержано 17 патентів на винаходи, 56 посвідчень на раціоналізаторські пропозиції, надруковано і

впроваджено в практику 5 методичних рекомендацій, 27 інформаційних листів.

Опубліковано 11 монографій, зокрема «Функциональное состояние желудка, печени и поджелудочной железы у больных эндемическим зобом» (И. А. Мельник, 1959); «Практическое пособие по электрокардиографии» (А. Н. Сынчук, 1973); «Эритроцит при заболеваниях внутренних органов: патогенетична роль морфофункціональних змін, діагностичне та прогностичне значення, шляхи корекції» (М. Ю. Коломоєць, Т. Я. Чурсіна, 1998), «Хронічний бронхіт» (М. Ю. Коломоєць, С. В. Коваленко, 2003).

Наукові розробки впроваджено в практику лікувально-профілактичних закладів України (Вінницької, Донецької, Закарпатської, Запорізької, Івано-Франківської, Київської, Кіровоградської, Луганської, Львівської, Одеської, Полтавської, Тернопільської, Харківської, Херсонської, Хмельницької, Чернівецької областей), що підтверджено відповідними актами впровадження. Результатами впровадження є підвищення якості діагностики гіпертонічної хвороби, ішемічної хвороби серця, атеросклеротичного ураження мезентеріальних артерій, хронічного обструктивного бронхіту, бронхіальної астми, виразкової хвороби шлунка та дванадцятипалої кишки, хронічного холециститу, хронічних дифузних захворювань печінки, хронічного панкреатиту, уражень травного каналу при опіковій хворобі; своєчасне виявлення критеріїв прогресування зазначеної патології внутрішніх органів; збільшення ефективності лікування та запобігання розвитку ускладнень.

Матеріали науково-дослідної роботи використовуються в лекційному курсі та на практичних заняттях терапевтичними кафедрами Буковинської державної медичної академії (м. Чернівці), Вінницького державного медичного університету ім. М. І. Пирогова, Донецького державного медичного університету ім. Горького, Запорізького державного інституту удосконалення лікарів, Івано-Франківської державної медичної академії, Кримського медичного університету ім. С. Георгієвського, Львівського державного медичного університету ім. Данила Галицького, Луганського державного медичного університету, Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця (м. Київ), Одеського державного медичного університету, Тернопільської державної медичної академії ім. І. Я. Горбачевського, Української медичної стоматологічної академії (м. Полтава), Харківського державного медичного університету, Харківської медичної академії післядипломної освіти.

Кафедра госпітальної терапії, клінічної фармакології та професійних хвороб брала активну участь у організації та проведенні багатьох наукових форумів, у тому числі III з'їзду кардіологів України (Чернівці, 1988), науково-практичних конференцій «Актуальні питання реабілітації гастроентерологічних хворих» (Чернівці, 1996), «Актуальні проблеми мікроциркуляції та гемостазу при патології внутрішніх органів» (Чернівці, 2002) та Пленуму геронтологів України «Фізіологія і патологія внутрішніх органів у хворих похилого та старечого віку» (Чернівці, 1996).

Кафедра проводить велику консультативну та лікувальну роботу в профільних відділеннях клініки, зберігаючи ці традиції від часу її заснування. Професор М. Ю. Коломоєць є одним із засновників та головою обласної організації «Асоціація терапевтів імені академіка В. Х. Василенка». На кафедрі вперше в академії започатковано систематичне проведення передатестаційних циклів навчання (стажування), тематичного удосконалення та спеціалізації лікарів-терапевтів Буковини, щорічно проводяться науково-практичні конференції для лікарів міста та області. З 1998 р. вищезазначеними формами удосконалення охоплено більше 500 лікарів-терапевтів, які високо оцінюють рівень підготовки на кафедрі.

За роки існування кафедри велика увага надавалася роботі студентського наукового гуртка. Надруковано 196 студентських наукових робіт. Чимало колишніх гуртківців – О. М. Синчук, С. Г. Федорук, А. М. Колбасова, Н. В. Ельштейн, О. А. Фішер, О. С. Воевідка, Є. І. Шоріков, Л. В. Фартушняк, О. В. Каушанська, Т. Б. Кіндзерська, М. П. Антофійчук згодом стали докторами та кандидатами наук. З 1993 р. щорічно призерами республіканських студентських олімпіад з терапії, клінічної фармакології і фармакотерапії, призерами міжнародних та національних наукових конгресів, конференцій студентів та молодих вчених стають вихованці кафедри (Є. І. Шоріков, Є. П. Ткач, О. Б. Квасницька, С. М. Бухарович, О. О. Тиктинський, О. П. Масловський, С. М. Левицька, В. М. Комісарик, Л. Г. Кокощук, М. В. Сарабєєва, О. М. Микитюк, І. О. Пирожок, Д. В. Кударенко).

Отже, за роки свого існування кафедра госпітальної терапії, клінічної фармакології та професійних хвороб досягла значних успіхів у навчально-методичній, науковій та лікарській діяльності. Зусиллями співробітників кафедри створені належні умови для підготовки медичних та науково-педагогічних кадрів, виконання на сучасному рівні наукових досліджень та консультативної роботи в базових лікувальних установах.

**ИСТОРИЯ КАФЕДРЫ ГОСПИТАЛЬНОЙ ТЕРАПИИ,
КЛИНИЧЕСКОЙ ФАРМАКОЛОГИИ И
ПРОФЕСИОНАЛЬНЫХ БОЛЕЗНЕЙ БУКОВИНСКОЙ
ГОСУДАРСТВЕННОЙ МЕДИЦИНСКОЙ
АКАДЕМИИ**

*М. Ю. Коломоец, С. Г. Федорук, А.И. Федив,
Т. Я. Чурсина, В. С. Гайдичук*

Резюме. В статье освещены основные этапы становления и развития кафедры госпитальной терапии, клинической фармакологии и профессиональных болезней Буковинской государственной медицинской академии; дальнейшие относительно подготовки научно-педагогических и медицинских кадров; наиболее важные достижения в организации и методическом обеспечении педагогического процесса, внедрении новых эффективных технологий обучения и контроля, в разработке новых государственных стандартов образования, структуры содержания и банка тестовых заданий лицензионных экзаменов «Крок-2» и «Крок-3». Показано роль кафедры в начинании и осуществлении последилового образования врачей. Подается информация о научных достижениях кафедры, выполненные плановые и диссертационные работы, о работе студенческого научного кружка, а также характеристика сѣ материально-технической и клинической базы за весь период существования.

Ключевые слова: Буковинская государственная медицинская академия, госпитальная терапия, история, кафедра, педагогический процесс, научные достижения, лечебная работа.

**THE HISTORY OF THE DEPARTMENT OF CLINICAL
THERAPY, CLINICAL PHARMACOLOGY AND
OCCUPATIONAL DISEASES OF BUKOVINIAN STATE
MEDICAL ACADEMY**

*M. Yu. Kolomoets, S. H. Fedoruk, O. I. Fediv,
T. Ya. Chursina, V. S. Haidichuk*

Abstract. The article gives an account of the principle stages of the formation and development of the department of Clinical Therapy, Clinical Pharmacology and Occupational diseases of Bukovinian State Medical Academy; of the information dealing with the training of the scientific, pedagogical and medical personnel; of the most essential achievements in the organisation and methodical provision of the education process, in the production of new effective technologies of education and control, in the development of new state standards of education, the pattern of the content and the data bank of licensure examinations of "Step-2", "Step-3". The role of the department in initiating and implementing post-graduate doctor's education is shown. The information about the scientific achievements of the department, completed planned dissertation researches, activity of the student's scientific society as well as a characteristic of the material-technical and clinical base over the whole period of its existence is presented.

Key words: Bukovinian State Medical Academy, clinical therapy, history, department, educational process, scientific achievements.

Bukovinian State Medical Academy (Chernivtsi)

Clin. and experim. pathol. 2003, Vol. 2, № 2, P. 74-78.

Надійшла до редакції 16.09.2003